

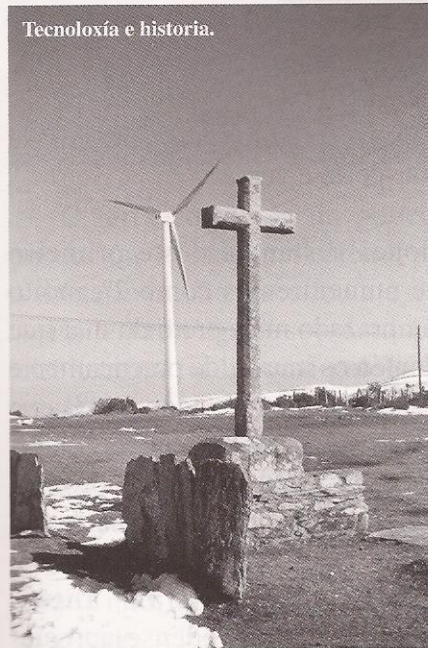
VAI POLO VENTO

Por: Lino J. Pazos Pérez

O muíño do meu pai
fai como o muíño de vento,
os solteiros quedan fóra,
os casados van para dentro (popular).

A enerxía producida polo vento aproveitouse dende tempos inmemoriais para que xiraran as aspas dos muíños, conservándose en numerosos lugares de Galicia restos destes singulares elementos arquitectónicos que, pola súa sinxela construción, non deixan de ser fermosos.

O vento, como elemento motor, utilízase dende tempos inmemoriais para impulsar os barcos – de vela – aínda que tamén para mover pesadas moas nos muíños que aproveitan este agasallo da natureza como fonte inesgotable de enerxía que, aínda por riba, é completamente ecolóxica.

Tecnoloxía e historia.

Nos últimos vinte anos retomouse a idea dos nosos devanceiros, e centos, por non dicir milleiros, de novos muíños de vento acompañan a paisaxe dos montes galegos. As estruturas metálicas difiren moito dos vellos e trenqueleantes muíños, pero os dous necesitan da forza do vento para moverse. Antes utilizábanse para facer a moenda, trasladando a enerxía producida polo vento ás moas que converterían o millo, trigo, centeo, etc., en fariña; mentres que agora as torres, dunha considerable altura e circunferencia, que soportan palas semellantes a xigantescas ás de *cabaliños do demo*, construídas con tecnoloxía de última xeración - utilizando para elo materiais sofisticados -, producen enerxía eléctrica, de forma ecolóxica, aínda que meten bastante ruído e modifican o entorno. De todas formas, creo que é unha boa elección, polo menos ante a oferta

dos pantanos que asolagan boas terras de labor, ou a nuclear – bruxas fóra.

En Galicia temos unha ampla representación dos citados artificios – falo dos muíños centenarios - ós que Don Quixote confundiu con xigantes, aínda que a diferenza dos da Mancha, os nosos, por norma, rodeáronse de vexetación e os verdes son as cores preponderantes contra os resecos ocres da soleada Castela.

Alguns dos puntos onde se localizan estes muíños están rente ó mar, como os que se atopan nas inmediacións da Estaca de Bares, enigmático lugar onde o mar e a terra fúndense para proporcionar ós veciños o sustento, aínda que nunca será doado arrancarllo.

Muíños de regato en Bares. Ao fondo muíño de vento

Para realizar a moenda, necesaria co fin de converter en fariña o millo e outros cereais, base da alimentación da comarca nos difíciles anos da fame, a necesidade levou ós veciños a levantar muíños que aproveitaran o regalo que do ceo lles viña en forma de vento, rexo en moitos casos, que, ó tempo que imposibilitaba – cando sopraba con demasiada forza – realizar as faenas cotiáns da pesca por mor das grandes ondas que se formaban, aportaba unha forza motriz de balde.

Santa María de Bares, máis coñecida como a Estaca de Bares – concello de Mañón, A Coruña -, que perde na noite dos tempos a data da súa fundación – o nome aínda da pé a curiosas disputas de si é Vares, con V, ou Bares, con B -, bríndanos a oportunidade de contemplar unha das reliquias máis sobranceiras do patrimonio marítimo galego no colosal peirao de O Coido, formado por enormes pedras redondeadas pola acción conxunta do tempo e os elementos...

VISITA... BARES

Os muíños de vento, en número de tres, atópanse a pouca distancia do núcleo poboado; para acceder a eles temos que atravesar a aldea e, seguindo un sendeiro ó pe dun balado que conduce cara á canle dos primeiros

– muíños de regato – deles falaremos máis adiante –, meterse nas leiras que se atopan nun alto, onde o vento xogaríase con vantaxe sobre as aspas toldadas dos xigantes de pedra.

O primeiro atópase completamente arruinado, coas paredes tiradas polo chan, aínda que mantén a estrutura orixinal.

Trátase dun muíño de forma circular cun diámetro interior duns catro metros, con paramentos formados de pedra cachote, utilizando perpiaños para delimitar porta e ventá.

A pouca distancia deste primeiro muíño atópase o que numeraremos como 2º, moito mellor conservado, emprazado máis preto do mar que o seu compañeiro. Mantén os muros, de practicamente un metro de ancho, case en perfecto estado, aínda que

unhas cantas fendas tentan acabar con el, se os responsables do patrimonio non o remedian antes.

Pódense apreciar – na fotografía – as dúas ventás e a porta con lintel de perpiaño. A cuberta desapareceu por completo así como todo vestixio da moa e demais instrumentos para o seu funcionamento que, parece ser, foron aproveitados para a reconstrución doutro muíño.

Sinais confusas

Muíño nº 1

De catro metros noventa centímetros de diámetro interior e catro cincuenta de altura – o que queda – o muíño coñecido como da Notaría é de cuberta xiratoria, segundo se pode contemplar aínda nas lousas superiores que manteñen as canles por onde se deslizaba a estrutura móbil. Deixou de traballar a principios dos anos 60, do século pasado.

Muíño nº 2. Coñecido como da Notaría

O terceiro queda un pouco máis apartado da poboación, situado nun outeiro, pero de doado acceso; o solitario muíño traballou ata a década dos anos 50.

En estado ruinoso, esta peza irrepertible da arquitectura tradicional galega, necesita de urxente axuda se se quere mantela en pé. Unha boa parte do muro caeu e as chuvias e o vento fan o demais...

Xa postos nesa terra de bravos mariños e esforzados homes e mulleres do campo, poderedes visitar a cascada de muíños de regato, que se desprenden costa abaixo, cara ó mar, nunha louca carreira contra as leis da gravidade.

Para baixar ata o último destes muíños necesítase dunha determinada boa forma física, porque, o que se

Muíño de regato, ao fondo muíño de vento

baixa – ollo os navegantes –, hai que subilo, e non é doado para todos. Coidado cos nenos.

Algunhas das construcións arranaxónas coma verdadeiros museos ó ar libre. Espero que os visitantes destes irrepertibles entornos teñan en conta o ben facer das autoridades do concello e respecten en todo momento o alí exposto.

Pero Bares ten outros moitos lugares onde solazarse, por exemplo; o faro, construído en 1849 e que entrou en servizo un ano despois, de planta rectangular e torre octogonal, de pedra do país, apegada na fachada norte, duns 10 metros de altura onde chisca a lanterna que se eleva ata os 100 metros do nivel medio do mar, que brama luxurioso os seus pés, seguro da súa fortaleza...

Nestas augas batidas por tódolos ventos aconteceron algúns feitos que, por inusuais, creo conveniente relatar.

O 10 de novembro de 1943, en plena II Guerra Mundial, un submarino alemán esperaba atento, en superficie, o paso dalgún mercante aliado co fin de enviálo ó fondo do mar, cando – cazador cazado – un

Muíño nº 3, o máis afastado

avión británico o descubriu, sen darlle tempo a realizar a inmersión que rapidamente ordenaría o seu comandante.

As bombas lanzadas a baixa altura acertaron na cuberta do submarino, producíndolle tales estragos que tivo que ser abandonado pola tripulación, recollida logo por mariñeiros da comarca guiados polo Sr. Cebreiro - de longo e heroico historial, posuidor da Medalla do Salvamento polo terrible caso do naufraxio do transatlántico *Santa Isabel* ocorrido na costa da illa de Sálvora no 1921 -, o mesmo que os mortos que aboiaban nas inmediacións do buque. Cando a aeronave

Faro de Estaca de Bares

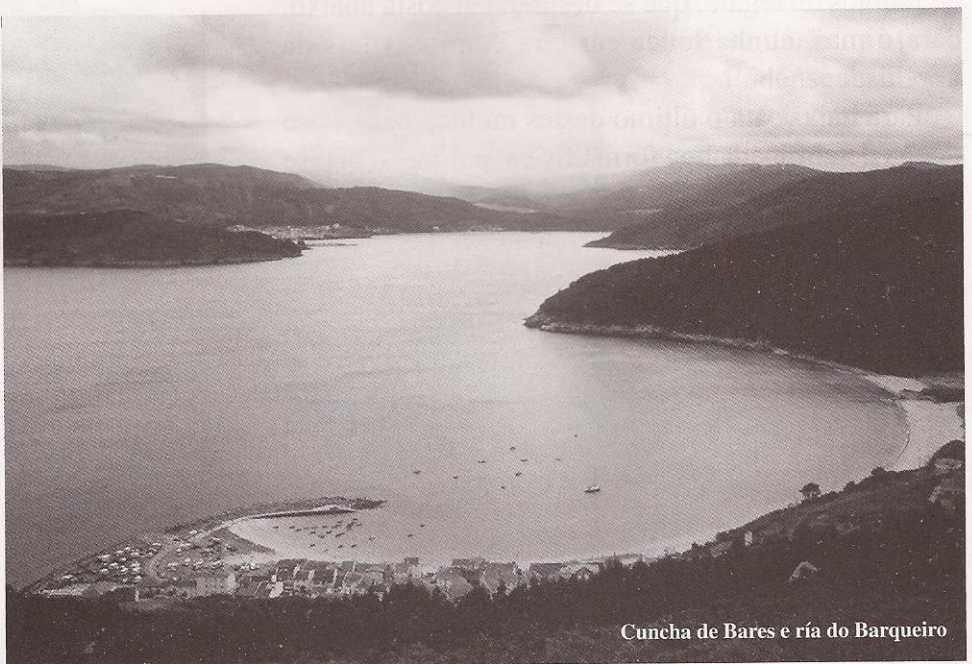
británica regresaba para comprobar o estado da súa presa, atacárona tres avións máis lixeiros que ela – posiblemente alertados pola rede xermanófila que operaba na zona - que, con certos disparos, o derribaron, morrendo os seis ocupantes do aparato.

Os cadáveres - de alemáns e ingleses - rescatados do mar polos arriscados veciños recibiron sepultura no cemiterio de Santa María de Mogor – de obrigada visita -, no mesmo concello de Mañón.

O U-966 afundiuse preto da costa, e alí espera, paciente, convertido en hábitat de congros e outras especies deste produtivo litoral.

Non irse da Estaca sen subir ata o antigo semáforo de Bares – co que se guiaba ós buques noutras épocas -, recentemente reconstruído, dende o que teredes vistas difíciles de

igualar; concha de Bares, co Coido milenario, ría do Barqueiro, illa de Santa Catalina, onde os Templarios tiveron mosteiro...

Cuncha de Bares e ría do Barqueiro